

Se de două ori în septemana: **Joi-a** și **Dominec'a**; era când va pretinde importantia materiei, va eși de trei sau de patru ori în septemana.

Pretulu de prenumeratiune,

pentru Austria:
pe anu întregu 8 fl. v. a.
„ diumetate de anu 4 fl. v. a.
„ patrariu 2 fl. v. a.
pentru Romania și strainetate:
„ anu întregu 12 fl. v. a.
„ diumetate de anu 6 fl. v. a.

ALBINA

Prenumeratiuni se facu la totu dd. core-spondinti ai nostri, și de a dreptulu la Redactiune **Stationsgasse Nr. 1**, unde s'au adresa și corespondintiele, ce privescu Redactiunea, administratiunea și expeditiunea; câte vor fi pe francate, nu se vor primi, era cele anonime nu se vor publica

Pentru **anuncie** și alte comunicatiuni de interesu privat — se raspunde câte 7 or. pe linia; repetirile se facu cu pretu scaliutu. Pretulu timbrului câte 80 cr. pentru una data se antecipa

Invitare de prenumeratiune

„ALBINA“

Trecendu dejă diu'a de 1. iuliu cal. v. și asiă espirandu o multime de prenumeratiuni facute la fôia noastră pe **primulu semestru** și respectivminte pe alu **duoilea patrariu** de anu, venimu a reflectă la acest'a pe onorabili dd. prenumeranti ai nostri, rogandu-i, să nu intardie cu renoirea prenumeratiunilor, de ora-ce intardiările de comunu facu impiedecare și incurcare în expeditiune.

Conditiiunile sunt totu cele de mai nainte și cari se vedu în fruntea foii. — **Redactiunea.**

Din Carlovetti despre alegerea de Patriarchu serbescu,

și resp. despre cautelele observate, éca ce depeste ni sosira:

Carlovetti, in 16 iuliu la mediadi.

Conformu statoririlor între conducetori, și în conferintie private, în siedi-tia publica de astadi dlu Stetanu **Bravovicsky** în unanimitate fu alesu de presiedinte conducetoriu alu actului de alegere. Dupa aceea Dr. **Suboticiu** propuse o adresa de *loialitate și multamita* catra **MSa**, carei dandu cetire, congresulu întregu prorupse în cele mai entusiaste aclamatiuni de primire! În acesta adresa natiunea serba aduce Monarchului, Dinastiei și Statului de nou cele mai respicate omagia de aderintia și supunere. — Comisariulu regiu fiindu invitat apoi în adunare și infacisiandu-se, primi în modulu celu mai solenu insciintierea despre adresa votata și cu rogarea de a o aduce la consciintia și prealta; dup' acest'a Comisariulu îndreptă catra congresu cuvinte de reconsciintia, apoi convocarea, ca să proceda numai de câtu la actulu de alegere, cea-ce congresulu între cele mai unamine vivate și strigări de bucuria — aprobă, punendu-se numai decātu în miscare spre catedrale, pentru invocarea spiritului santu.

Dupa cōntielegerele fratiesci, ce au succedu într'o conferintia lunga de ieri sér'a, este ca pozitivu, cumca alegerea lui **Stoikovics** va urmă în *unanimitate*, fiindu că fractiunea de 6—7 capete alui **Iotia Zivkovics**, a promis abtinerere de la votu. Faim'a ce respandescu sistematicamente, pana și din cortelulu generalu alu comisariulu regiu, cumca alegerea lui **Stoikovics**, nici măcar unanime — *nu se va intări de monarchu*, nime n'o crede, fiindu că tota lumea o recōnsce de — absolutu ne'ntemeiata, ne'ndreptatita, și asiă dara greu compromitiatoria pentru guvernulu ce ar lăa asupra-si atare raspundere! —

Carlovetti, in 16 iuliu n. sér'a.

Dupa finirea servitiului divinu cu chiamarea santului spirit, Congresulu ér se intruni, și sub presiedintia lui **Bravovicsky**, în siediintia secreta procese la actulu de alegere, carele tienu aproape două ore. Votarea se fece prin subscrierea cu propri'a mana a numelui fiecărui deputatu votante pre o cōla dintre cele puse pe mēsa pentru fiecarele dintre cei trei Episcopi actuali, **Stoikovics**, **Kengyelacz** și **Gruitta**.

Astfelu ool'a episcopului **Stoikovics**

de Buda — intruni 63 de subscrieri, resp. voturi; siepte deputati dechiarara a se abtine de la votu; patru nu se infacisiasera, ér alegerea unu'a se nimicise. —

Stoikovics deci se proclamă de alesu cu unanimitate de voturi. Fu apoi invitat Comisariulu regiu și autenticandu-se protocolulu de alegere, acell'a se predede spre substernere pre langa o noua adresa, cu rogarea de intarire a alegerii.

Se mai fecera statoriri în privintia dotatiunei patriarchului și în privintia urmandei alegeri de episcopi; apoi Congresulu se prorogă pan' la sosirea prealtei Resolutiuni. —

Atât'a Telegramela; ér noi adaugemu din anima fratiēscă:

Sē traiesca congresulu! Sē traiesca expresiunea genuina a vōcei poporului, a vōcei lui Dumnezeu, alesulu poporului, patriarchulu archiepiscopu și metropolitu Arseniu Stoikovits! —

Budapesta, in 6/18 iuliu 1873.

Si acuma se vedemu, ce dicu domnii stepanitori prin foile lor?

Spunemu din capulu locului, că ne cuprinde rusinea candu vedemu svercolirile miserabili ce ni infacisēdia!

Pre d'o parte ei striga — „*tradare!*“ — asupr'a tientei mititei fractiuni de bieti siepte clericali cu Ioanu **Jivoviciu** în frunte, pentru că adeca s'a retrasu de la votu și a concesu alegerea cu unanimitate, și n'au datu inaltulu guvernulu magiaru ocaziune, a propune **MSa**le intarirea lui **Gruicu**, séu **Kengyelatz** de patriarchu — cu 3—4 voturi!

Pre d'alta parte ei banuescu, că — conducetoriulu acelei fractiuni, ba dōra și comisariulu regiu, dlu **Hueber**, pe sub mana a fost inspiratu să medilocēca séu măcar — să nu impiedecare atare *unanimitate*, ca de manifestatiune și satisfactiune pentru **Stoikoviciu**, fiindu că acest'a și asiă nu pōte să fie patriarchu, și deci dara ca să se pōta retrage cu onōre!

Mai în colo totu ei, stepanii magiari, respandescu, că — **Stoikoviciu**, fiindu fōrte morbosu, refusa a primi alegerea! (La acest'a pozitivminte scimu spune, că **Stoikoviciu** este sanetosu ca pescele, și nici nu se afla la vr'unu locu de cura, ci — numai feritu din calea intrigei.)

În fine totu ei, domnii, prin organele lor și-esprimu indoiēl'a, că **Stoikoviciu** va refusă a primi alegerea, în totu casulu in sa pronuncia respicatu, că — ori cum se fie, de *intarirea alegeri nu pōte fi vorba!* pentru că intarirea — ar fi victoria lui **Miletiacu** și — rusine ne-reparabile pentru guvernulu magiaru!!

Dar pre candu domnii nostri prin organele lor pronuncia acest'a, totu pre atunci îi vedi desperati pentru *motive și consecintie!* Căci motivele și consecintiele nu potu fi, de câtu ruinatōrie și de celu din urma restu alu védiei și autoritatei lor în faci'a popōralor! pentru-că între cei trei episcopi serbi, dintre cari congresulu pōte se alēga, numai **Stoikoviciu**, dupa totu trecutulu seu, are calificatiunea morale-bisericēscă, d'a pōtē stă în fruntea Ierarchiei sacre, și — dēca congresulu s'ar degradă presine moral-minte priu alegerea altui'a apoi guvernulu nu mai pucinu s'ar blamá pre sine și **Tronulu**, prin denumirea altuia, în modu arbitraru, absolutu, mai violandu totu de o data și legea

Éca deci, unde a impinsu lucrulu — pațim'a ôrba a domnilor magiari de la putere! —

„Contrarii modernulu statu magiaru din dia în dia pasiescu pe facia totu mai cutesatori; odeniōra ei au suplicatu, dupa aceea ei au reclamatu; astadi — ei amenintia și — arunca în parlamentu partitelor domn' tōrie mau-si'a în facia, provocandu-le. Acest'a — nu e leialu, dar este logicu. Nu ei sunt cari s'abatu de la logica, ci aceia, cari prin propri'a loru procedere îi îndēma spre acest'a.“

Astfelu scrie „*Pres-e*“ din Viena despre cele ce se petrecu astadi la noi. Ea nu scrie pentru noi, ci pentru cameraderi'a magiara; dar ea — ori câtu de amarita să fie pre noi, totu spune în amaretiunea sa și adevērul.

Ea tiene că — în data ce partit'a deakiana s'ar sfarimă, ar urmă unu *cont mare* în locu-i; noi credemu că — *caotele s'a instaltu la noi cu partit'a deakiana și cu dualismulu intrududu de ea*, dar ea pana a nu i tiberi poterile, l'a sciutu mască; astadi *mascare* nu mri merge, și — nici **Ghiczy** și cu **Tsza** și cu totu ai lor n'o mai potu face!

„*Cu mintiun'a ori prandiesci ori cini; dar amendine nu,*“ — dice proverbulu romanu. Domnii magiari au pranditu bine, sau inbuibatu cum numai se pōte la mediadi, și acuma — basta! —

Budapesta, in 5/17 iuliu 1874.

Nemi'a nu ne interesēdia mai pucinu, de câtu intelnirile celor mari, pentru că — precum de o parte mai nici candu nu se pōte afla *adeveratulu scopu* alu intelnirilor lor, ci mai totu de a una din adinsu se respandescu câte tōte noadeveruri spre amagirea publiculu, — întocmai asiă de alta parte astelii de intelniri, precum am mai aretatu și alta data, mai nico o data nu s'au intemplat spre binele popōralor. Acest'a este caus'a că noi cei din urma luăm notitia de atari intelniri.

Acest'a premittendu ca de aplicare venimu a spune, cumca de multe septemane foile vestescu despre calatori și intelniri combinate de domnitori; între altele s'a scrisu multu și despre aceea, că principii domnitori ai **Romāni**, **Serbi** și **Montenegri** vor porni să colinde pre la poterile mari din Europa și apoi se vor inteln unde-va, în Italia, chiar în Roma, pentru de a-si comunică rezultatulu colindării.

Din tōta acest'a — „*mare sfara 'n tiēra*“ se adevēresce atāt'a, că principele **Milānu** de Serbia are să cercetēdia unu locu de cura, probabilminte în Francia și la acest'a ocaziune si va face vediutele sale pe la potentatii de pe langa drumu-i. Densulu dominec'a trecuta sōsi inca de nōpte cu vaporulu aici în Buda-**pesta**, unde fū intempinatu și salutatu de ministriulu-presiedinte si min. de interne, și de unde deminēti'a plecă cu calea ferata la Viena, de unde érași dupa petrecere de 2—3 zile plecă la **Ischl** pentru d'a se presentă Imperatorelui **Franciscu Iosifu** și apoi a-si continuă calatori'a.

De asemenea avemu să notām, că Imperatul Germaniei, betranulu **Vilhelmu**, tornandu de la **Emu**, fece vediuta Regelui de **Bavaria**, cu carele pana aci traia cam în referintie reci și încordate, ér apoi veni de petrecu două zile la **Ischl**, ca ôspe alu monarchulu nostru, unde fū intempinatu cu multa pompa, prelanga cele mai afectuōse omagia!

Apoi — da, și **Carol** alu Romaniei — tocma cetimu ca a sēra a sō-itu aici, înscitu de Dōmna și cu unu cortegiu numerosu, dar — incognito; elu inca face voiagiul la care-va baia din apusu, și — firescu și densulu va face unele vediute ici-coliă. — Despre Imperatul Russiloru am reportatu la rondulu nostru. Acela dejă se afla acasa. —

Tōte acestea sunt intemplări, repetimu, fara nīci o însemnetate pozitivă și dōra folo-
sitōria pentru popōra; ele sunt aparitiun

séu numai de eticheta, séu — numai de a amagi opiniunea publica, séu — chiar de a se amagi ei însisi, faptuitorii, unii pe altii. —

Prin acest'a noi nu vremu să dicemu, că — buna ôra temerea domnilor stepanitori magiari ar fi cu totul ne'ntemeiata; acea temere cumca Austria, resp. **Dinasti'a**, mereu s'ar ascură prin comunicatiuni directe cu potentatii în contra periculului de anesiune catra **Germania**, și că apoi o data în acest'a privintia ascurata, *motivulu dualismulu dispare* și cu elu domn'ia absoluta și ucidatōria de popōra; acest'a pōte să urme, dar — pōte să urme și fara intelniri ostentative, ba tocmai prin acestea mai greu! —

Budapesta, in 18 iuliu n. 1874.

Precandu foile domnilor magiari de la putere. cu multa fericire respandira — consolatōria pentru domn'ia lor — cire, cumca **MSa**, Imperatul **R. Ge.** cu o mare sui'a și pompa, pe la mediulu lui septēmvre are să se cetedie **Aradulu** și să petrecă acolo mai lungu timp, pentru essercitiile de tōmna ale trupelor acolo concentrate, în mediloculu bucuriei lor foile vienese vinu a aduce pozitiv a scire, că **MSa** mai nainte, adeca pe la inceputulu lui septēmvre va cerceră capital'a **Boemiei**, **Praga**, și va pe'rece acolo mai multe dile, pentru care scopu dejă se prepara palate și case de locuinta, precum și mesuri de primire

Dēca ar fi, ca **MSa** să cauto a chscigă, resp. a molecom pe celui astadi în opozitiune de statu, tocmai pentru complotulu de la 1867, apoi atunci séu'a magiarilor tare s'ar palti, cēci lucrulu acolo a ajunsu — prin abuserile cele multe de putere a domnilor de astadi, încātu ori-ce apropiare, ori ce dreptate și gratia a prēnaltiatulu **Tronu** catra popōrale monarchiei, spontanminte este în detrimentulu și spre superarea conspiratiilor dualisti!

Nefericita situatiune acest'a, creiate pr n complotu între **Be-st** și **Drak** la 1867, și sustientia cu fort'ia fisica — mortisiu, spre daun'a — patriei, **Tronulu** și a tuturor popōralor!

Cas'a reprezentativa a Dietei ung. de luni pana eri, adeca în timpu de 5 zile nu fora lupta grea, votă întrege-intregutie propunerile guverniului pentru drumurile ferate, și a nume *Conventiunea cu Romania* și *concesiunea* pentru lini'a de la **Temesiōra** la **Orsiōva**, și — astadi aceleși legi se primira în a trei'a etire. — Astadi deci se continuă dezbaterile speciale, a nume asupr'a § lui 5 din novel'a electorală, unde ér cestiunea *natiōnālilor* și a nume a **Romānilor** ardeleni jucă rol'a principale, aপরাত de **P. Nemesiu** și **V. Babesiu** —

Diet'a Ungariei.

În siediintia de joi, 9 i. lin a. c. n., sub presidiulu ordenariu, dupa cele formali și dupa presentarea de petitiuni — cari se stramesera comissiuni petitiōnari, — urma ordinea de di: *continuaru dezbaterii speciali asupra novellei electorali.*

D. Lányi propune ca §-lu 2, — prin care se inve-tescu cu dreptulu de alegere toti acei-a, cari l'au avutu dela 1848—1872 — să se modifice restrictive asia, ca dreptulu de alegere să lu aiba numai acei-a, cari l'au potutu esserce pana în 11 aprilu 48. diu'a sanc-tiunării legii din 48. Vorbitoriulu dorescu să se faca acest'a concessiuno privilegieloru nu din punctu de vedere strictu juri-cu, ci mai multu din consideratiunea promissiunii patri-otice diete din Posionu; o concessiune facuta inse spre mai mare favoru alu privilegieloru, — pro cari n'avu curagiulu a-le sterge totaltiminte aceea adunare a nobililor și a cetătilor, — vorbitorinlu tiene, că nu pōte să fie concordabile cu chiamarea Dietei presenti, a cărei membrii sunt alesi pre basea reprezentatiunii poporului. Respinge dupa aceea ne-intemeiate asertiuni ale lui **B. Orban** și a lui **Gozmanu**, cari fura atātu de ponihosi întru cunōscerea trecutulu, încātu pretinsera că numai nobilimea are merite facia de sustinerea statului **Ungariei**.

C. Fabricius propune ca. pre bazea privilegiilor, în viitoriu să nu se investească nimene cu dreptul de alegere; căci altu-cum în unele părți ale țării luându-se în considerație privilegiile, pre bazea acestor a se va introduce chiar sufragiul universal, ceea ce la desbararea generală s'a respinsu de către majoritate ca foarte periculosu pentru Ungaria.

C. Esz, versându sudori de sange, se arunca și n dreptă și n stangă, pentru d a ureta multe și eschisivele merite ale nobilimei. În urma primese în principiu propunerea lui B. Orban, și cere numai, ca să se transmita comisiunii centrale pentru redigere.

E. Horn se alipește propunerii lui Irányi.

C. Tisza arăta că prin §-lu 2 se intenționa dă ciuntarea essercerii în neffinitu a dreptului de alegere pre bazea privilegiilor; dar accentua că prin acestu § se comite mare nedreptate, lasându-se calificatiunea de alegere tuturor acelor a, cari au essercit'o dela 48 - 72. În această dispozițiune află Tisza nedreptăți — pentru aceea, căci în 72, la conscriere, în unele comitate, ba chiar și în unele cercuri electorale, pre bazea legii din 48 se conscriseră ca alegatori numai cei ce avura dreptul de alegere și în 48, er în altele se conscriseră toti cei ce fusora de 20 ani la conscrierea din 72. De aceea Tisza propune, ca dreptul de alegere să-lu aiba toti aceia, cari în 1872 avura dreptul d'a se conscrie ca alegatori pre bazea art. Ung. 5, și a celui ardel. 2 din 1848, inse numai pentru persoana lor.

D. Szilágyi cere respingerea tuturor propunerilor facute la §-lu 2, căci ele parte nu se potu uni cu chiamarea unei diete, compusa din membri alesi pre bazea reprezentării poporului, parte cuprindu cereri nedrepte de a se dă unoru tîenuturi privilegii, și în urma parte căci voiescu a splică legea din 48, cu un'a ce ar fi datu votu de alegere nu individului, ci castei nobile. De aceea partinesce redapțiunea comisiunii centrale.

A. Ghicz se alatura propunerii lui C. Tisza.

I. Popoviciu-Desseanu află de cea mai corecta modificatiunea lui Irányi; de acea o partinesce.

E. Simonyi cere ca să se observe legea essistinte pana la abrogarea ei prin sanctiunarea altei legi; de aceea propune, ca dreptul de alegere să-lu aiba totu insulu, care e de 20 ani și posiede vr'o condițiune de calificatiune în intiolesulu legii din 48; acestu dreptu inse să incete numai dupa sanctiunarea legii celei noue.

I. Paczolay spriginesce redapțiunea comisiunii centrale.

G. Kapp și M. Stanescu spriginescu propunerea lui Fabricius.

Facendu-se acuma votare, cu 126 contra 121 voturi se primese redapțiunea comisiunii centrale.

Urma §-lu 3, în urm'a căruia, în cetățile reg. libere si în cele cu senate organizate votu de alegere se dă tuturor proprietarilor de case cu celu pucinu trei piese de locuitu.

La acestu § este votu separat, care pretinde case numai cu două chilii de locuitu.

G. Nagy apara votulu separat, sustinendu că pretulu caselor cu câte 3 departiemiinte nu este 300 fl. cum pretinde legea din 48, ci este 5—600 fl. și mai multu.

I. Paczolay apara redapțiunea comisiunii centrale, căci elu tîene, că legelatiunea din 48 nu numai că n'a avutu tempu dar n'a dispusu nici de date secure, — nefiindu inca intrudusa contributiunea preste totu, — să pōta intruduce dispozițiuni corespunditōrie, relative la calificatiunea alegatorilor din cetăți. Paczolay inse e de credință, că legelatiunea, în urm'a un-i esperintie îndelungate și în mana cu date positive, prin dispuțiunile §-lui din cestiune nu restringe dreptulu de alegere, ci lu-rectifica, totu o data restituindu unu cerutu ecilibriu de dreptu; căci a condițiună calificatiunea unora prin unu censu de câte 10—15 fl. er a altor a prin alulu de câte 2 fl. 40 cr. — 1 fl. 20 cr. nu pōte fi dreptu.

E. Mukics apara votulu separat, căci lu-află concordabile cu intențiunea legelatiunii din 48, carea vorbitorulu nu tîene de consultu să se splice în defavora intereselor patriotice.

B. Orban propune să aiba dreptulu de alegere toti proprietarii de case de prin cetăți, fora deosebire că din câte despartiemente consiste casa; căci în capacitatea de viață a cetățienimii jace postulaculu principale do garantă a vietiei unui statu.

R. Balicz, prin date statistice, arăta nedreptatea ce se face cetățienilor prin dispozițiunile §-lui subversante, despoiandu-se de dreptulu de alegere unu numeru foarte însemnatu de cetățeni. Vorbitorulu accentua, că — dacă nu cunoșce ministrulu de interne urmarea nedreptă a §-lui de sub întrebare, atunci cuvintele ce se rostesc de pre fotoiele ministeriali sunt fora de cea mai mică garantă, și deci ministrului nu e de a se dă crediementu; er dacă ministrulu cunoșce nedreptatea, și totusi se face complice acestui pecatu, — atunci atari mi-

nistri nu merita sustinerea pre scaunulu roșiu, căci ei nu reprezenta interesele patriei, ci particularistice. În urma se apostrofă marea contradicere, că precandu ministrulu de finantie întōna cu tōta puterea cuventului periculu și provōca patriotii la sacrificiu pentru d'a se restabili economi'a casei statului, — pre atunci ministrulu de interne despōia din respoțeri pre locuitorii patriei de drepturile d'a apără constituțiunea. Se alipește, deci votulu separat.

I. Szar dry cēra a se spelă, dicendu că elu ar fi dechiaratu numai cumca va apără dreptulu ce intru adevēru lau castigatu cetățienii în vertutea legii din 48, er nu în urm'a abususului de acē't'a. Datele statistice, aduse, ministrulu crede că se restōrna prin aceea, că nu toti cetățienii ce au esserciatu în tempulu mai nou dreptulu de alegere, l'ar fi esserciatu în vertutea legii din 48, ci prin abusu.

Sedinti'a se redica la 2³/₄ ore. d. m.

Cuventarea si emendamentul

deputatului national **Partentiu Cosma**, în Cas'a deputatiloru a Dietei unguresci, la desbaterea de domineca în 12 iuliu n. a. c. asupra novelei electorali, special-minte la §. 4.

On. casa reprezentativa! Aflu necesariu a semnală inca de la inceputu, că eu la acestu §. voiescu a vorbi despre censulu din Transilvania, fiindu-că tîenu a fi de prisosu §-lu 5. Eu în mania tuturor assecurătorilor nu potu crede, că legea, care o aduceam noi acuma, va fi de o natura provisorie, precum afirma dlu ministru și referintele comisiunei centrale; ma am convietiunea, că — ori cātu de provisorie, se va cere o generatiune, pana candu în acēsta casa vom stă facia cu unu proiectu de lege mai organicu, de cātu acēsta mai perfectu. Acēsta în foliulu seu formēda unu intregu. Nu e novella, ci e o lege noua, chiar si ceace a remasu din legea de la 48, er aceea, ce nu vine sub votare cu ast'a ocașiune, conformu resolutiunii acceptate, inca înainte de inactivarea legii acesteia, asisiderea devine lege. Dreptu aceea eu aflu acestu proiectu de lege destulu de însemnatori, pentru de a ne nisui, ca să suplenim prin acēsta defectele legii.

La noi legea electorale e cu multu mai ponderosa, de cātu în alte staturi, fiindu că are nu numai să corespunda la aceea ce i-ar fi chiamarea, adica se formēdie bazea camerei reprezentative, ci la noi ea formēdia totunadată si bazea vietiei municipale, pentru că la noi si cu respectu la reprezentanti'a municipale, numai acel'a pōte fi alegatoriu, care e inscriu între alegatorii dietali; prin urmare dara, se bagamu bine de sēma, că de la cine luamu dreptulu electorale? pentru că asiediandu noi dreptulu electorale pre o base angusta, amu despoiatu majoritatea locuitorilor țierei de dreptulu de a potē participă la afacorele domestice, a casa, în municipiulu seu propriu. —

Eu, on. casa, asiă credu, că nu este între noi nice unulu, caruia, interesandu-se de sortea patriei sale, să-i fia placute referintiele de asta-di ale Transilvaniei, referintiele cari le au creiatu acolo legea electorale din 48, si cari s'au mantienutu pana în presentu, — nu este între noi, dicu, nece unulu, carele să afe de justu si ecitabile censulu transilvaneanu în comparare cu celelalte părți ale Ungariei, fiindu că censulu transilvanu în asemenare cu censulu din Ungaria propria, e cu multu mai mare, se pōte dice pre de patru ori mai mare, decâtu în Ungaria; pentru că precandu în Ungaria pentru a potē fi cine-va alegatoriu, se receru 8 jugere de pamentu, în Transilvania se receru 36 de jugere pentru ca cine-va să platēscă contributiunea de 8 fl. 40 cr. ca pre bazea acesteia să pōta fi alegatoriu. Tocma pentru aceea, on. casa, eu acēst a cestiune o tîenu de un'a dintre cele mai ponderōse, ce diet'a este chiamata a resolvī.

Dlu ministru. tîene, că art. de lege II. transilvaneanu, corespunde în destulu dorintelor si că nu e necesitate a se modifică, exprimendu-se cu respectu la Transilvania precum urmēdia:

„De asemenea dispozițiune essentială tîenu impējurarea, că proiectu de lege atātu în Transilvania, cātu si în celelalte părți ale Ungariei, pastrēdia calificatiunea stabilită în legile din 1848. Vi se va imparē pōte curiosu pentru ce în diferitele părți ale țierei se sustiene calificatiune diferita. Inse, candu repōrtele între singuratecele părți ale țierei

sunt diverse, atunci consecința naturală este, că si dispozițiunile au să fia diverse, er eu, asiă credu, că nimene nu va voi să negu, cumca în Transilvania, atātu desvoltarea istorica, cātu si repōrtele de posesiune si avere, se deosebescu în modu essential de repōrtele Unga iei, si chiar pentru aceea din partea mea află cu cale, ca să se mantiena si mai departe dispozițiunile diferitorie.“ —

Eu, on. casa, o spunu francu, că nu su de parerea dlu ministru. Uniuneu Tnia este enunciată si acēsta uniune seu sustă, seu nu sustă. Dēca sustă, atunci e absurdu, e abnorme, a sustienē în acele părți, cari înainte de 1848 formau Transilvania, o lege electorale speciale, cu censu speciale, si aici în Ungaria era-si un'a speciale, care difere într' atātu, încātu acolo e cu totulu imposibilu ca pre bazea acelei legi să pōta fi alegatori si fostii iobagi transilvaneni.

Nu știu, on. casa, cari sunt repōrțile deferite, amentite de dlu ministru — asiă numai în generale, mi-ar placē forte dēca ni le-ar insiră, si ar spune, că: ce e acea, ce face necesaria acēsta diferință? pentru că, vi marturisescu, eu nu-su capabile d'a o cuprende cu mintea. Mi-ar placē să o știu si din acea cauza, pentru că noi de aceea suntemu aici, ca — dēca sunt necesari, acelea să le delaturăm; inse dēca nu ni le spune nimene, atunci nu suntemu capabili de ale delatură.

Eu asiă credu, că dlu ministru nu voiesce a mantienē „repōrtele istorice“ ale Transilvaniei, căci acelea sunt de asiă natura, încātu asemenea pre lume n'au avut! Acolo au fostu 3 natiunei si 4 religii recepte, eu credu, că dlu ministru nu voiesce a le mantienē, desi mascate ele se mantienu prin art. de lege II. din 1848 transilvaneanu, pentru că pre bazea acestui articlu de lege, reprezentanti natiunii si ai religiunei nerecepte, nice o data nu vinu în parlamentu, pre cum dovedesce chiar impregiurarea că nice nu se afla aici.

Eu, on. casa, sustienu, că noi numai asiă vomu lucră dreptu, dēca vomu estinde legea electorale din Ungaria si preste Transilvania.

Bazea legii electorali din Ungaria e posesiunea de pamentu, acēsta base caută să o estindem si preste Transilvania, dēca voim si să fimu drepti si ecitabili.

Voru dice multi, că acēst'a nu se pōte, pentru că acolo nice nu se șie că — ce e 1/4 de sesiune urbanarie, fiindu că acolo n'a fostu introdusu urbanariulu. E adevēratu, inse în partiumuri si în confiniulu militariu inca n'a fostu introdusu urbanariulu, si totusi Ungaria a dispusu în lege, ca acēstea să dobendesca dreptu de votiare pre bazea posesiunei de pamentu. Nu sufere dara indoiela, că censulu de posesiune e justu si posibilu si pentru Transilvania.

Acuma numai aceea pōte să vina sub întrebare că: pentru Transilvania ce choia să se iee de base? Si acēst'a e providiuta în lege; pentru-că în acestu §. se face dispozițiune, că acolo, unde n'a fostu introdusu urbanariulu, si nu se pōte șie, cātu face 1/4 de sesiune urbanarie, se ia de cinosura sesiunea urbanarie din comun'a, respective comitatulu vecinu. Sustienu că pentru Transilvania cea mai justă choia dupa acestu principiu e cea stabilită în partiumuri, fiindu-că acelea au formatu o parte integritōria a Transilvaniei, acelei repōrturi au fostu acolo că si în Transilvania, si astadi procesele urbanarii în partiumuri se resolvescu dupa patent'a urbanarie cea din Transilvania, er nu dupa cea din Ungaria.

Dlu ministru în espunerea de motive mai dice si ace a, că proportiunea între Transilvania si Ungaria nici nu e asiă de nefavoritorie, precum se impare; pentru că precandu în Ungaria numerulu alegatorilor în proportiune cu numerulu totalității locuitorilor face 7%, pre atunci acel'a în Transilvania e 6%.

Acēst'a depinde de la circumstanți'a, că cum luamu list'a alegatorilor. Pentru că, desi este adevēratu, cum că differința e numai de unu procentu, inse cautandu la cei ce dau contingentulu, trebuie să recunōsemu, cumca în Transilvania nu essiste reprezentanti'a populară, ci reprezentanti'a privilegiatilor, fiindu că acolo acēsti'a dau proportiunea. Pentru-că pre candu în Ungaria abia 11% din totalulu alegatorilor sunt luati pre bas'a vechiului dreptu, pre atunci în Transilvania acēst'a facu 66%, si în comparare cu totalitatea

locuitorilor, în Ungaria alegatorii inscriși pre bazea dreptului vechiu abia facu 1/4 a unui procentu, era în Transilvania 4% din totalitatea locuitorilor. Acēst'a dara nu se pōte numi reprezentanti'a populară.

Dlu ministru în motivare mai dice, că „nu este posesiune“, avere, ocupatiune, care să nu aibe influința receruta la essercerea drepturilor politice.“ Si acēsta assertiune este combatuta prin datele statistice, presentate de dlu ministru, pentru că în Transilvania, si în specialu în comitate, unde losuesce majoritatea preponderante a locuitorilor țierei, si unde ar trebui să fia mass'a alegatorilor, proportiunea e urmatori'a: în comitatulu Albei-inferiore dupa 211,114 locuitori, pre bazea posesiunei de pamentu seu pre bazea contributiui sunt inscriși 1387 alegatori, din acestu numeru se vine pre 152 locuitoriu; în comitatulu Solnocului-interioru pre 175, în comitatulu Dobocai pre 134, în comitatulu Albei-superiore pre 379, în comitatulu Unadorei asemenea pre 379 locuitori 1 alegatoriu, asiă în tote comitatele.

Condeputatulu Horn a demonstratu, că acolo, unde e introdusu sufragiulu universal, totu la 4 locuitori se vene 1 alegatoriu. Eu acēst'a o află de mai justă; inse întrebă unde stămu noi? Forte departe, pentru-că precandu la noi dupa 400 locuitori se vine 1 alegatoriu, pre atunci în alte țieri liberale — dupa 4 locuitori se vinu unulu.

On. casa! trebuie să fimu cu mare precauțiune la stabilirea censului electorale chiar si din acelu punctu de vedere, fiindu-că dlu ministru si-a propusu a reduce pre cātu se pōte majoritatea locuitorilor țierei în dreptulu seu electorale si a si datu espressione eclatante acēstei intențiuni în vorbirea sa dela 7 iuliu, candu a respunsu condeputatulu Moosary urmatoriile: „Respunsulu meu e simplu, pentru că eu nu tîenu că ar fi cu cale a stabili cercurile electorale unilateralmente, luandu în considerațiune numai poporatiunea, ci află de lipsa a luă în considerațiune atātu averea, cātu si calificatiunea intelectuală. Nu află justu, a inpartii pe deputati dupa unu numeru egale de suflete, fora a tîenē contu de impregiurarea, că cutare orasiu seu tîenutu — pōte seu nu, să dēc garantiile intelectuali cele corespunditōrie. Nu tîenu a fi justu ca unu tîenutu seu orasiu, carele arēta, calificatiune de avere pre de 6—7 ori mai mare ca altulu, totusi să în curga în legelatiune prin deputati în asemene numeru, d. es. ca si unu tîenutu, ai carui locuitori sunt curatu agricultori, seu traidu pîntre munti, se ocupa cu agende de acelea ce mai pucinu icualifica pentru essercierea drepturilor politice.“

Prin urmare dara dlu ministru n'are nice intențiune de a pregati proiectulu de lege referitoriu la arondarea cercurilor electorali, pana ce nu va avē la mana list'a alegatorilor, pentru că dupa aceea vrē densulu să se orienteze la formarea cercurilor electorali; fiindu că, dupa opiniunea sa, nu e justu a formă cercurile dupa o egale proportiune numerică, fora respectu la inteligentia. Acēst'a e posibilu, inse apoi să mesurăm cu mesura derēpta, pentru-că la inteligentia e introdusu sufragiulu universal, er' possessorilor mari li e cu totulu imposibilu a nu dobendi îndreptățiunea electorale în urm'a censului essistente; dreptu aceea se deschidemu calea si possessorilor mici, si se li dāmu ocașiune pentru d'a se potē inscrie de alegatori; din atare lista să pregatēscă apoi dlu ministru una chiaia justă; dēca noi ii despoiamu prin legea electorale de dreptulu de a se inscrie cātu de multi si dēca formām cercurile dupa numerulu alegatorilor inscriși pre bazea acesteia legi, atunci facia de possessorii mici vomu comite o nedreptate dupla.

Eu nu vrēu să iau la critica: dēca e lucru intieptu si cu tactica, ca ministrulu de interne alu unei țiere agricole să vorbēscă în modu atātu de despretiutoriu despre agricultori; acēst'a lasu s'o judece on. casa!

On. casa! Nu potu trece cu vederea de a nu-mi esprime parerea de reu asupr'a unui argumentu adusu de dlu ministru de interne. I a devenitu dejă datina, că de câte ori are să apere vre-o cauza rea, totu deun'a face din aceea, cestiune de nationalitate, firesce din strategia, fiindu-că șie, că prin aceea castiga pre multi, fora ca să între în meritulu lucrului, si mai alesu face serviciu placutu jur-

nalistice; asiă si acum; inca mai nainte de ce ar fi graitu cineva la proiectul de subcesiune, cu ocaziunea desbaterii din 1. iuliu, că celui d'antău vorbitoriu, elu insusi a sulevatu cestiunea de nationalitate din incidintele alegatoriloru transilvaneni.

Eu tînu procederea acest'a de forte gresita si prin nimic'a motivata, ma am convictiunea, că dlu ministru n'o face acest'a din convingere, ci numai pentru voi'a unor domni egoisti din Transilvania, cari numai asiă se potu sustiené, deca facu din acestu proiectu de lege cestiune de nationalitate, ca in Transilvania egalea indreptatire se nu prinda nici odata redectine.

Dar mai este, on. casa, in vorbirea dlui ministru una alta expresiune — marturisescu — chiar vatematoria, pentru care a si reclamat unu condeputatu, inse dlu ministru nici n'a reflectatu la aceea. Dlu ministru adeca in vorbirea sa numesce pre nationalitati popora de „buza seu falca straina“ si afla de lipsa in contra lor a luă positiune de pre foteliulu ministeriale, si a aperi in calitatea sa de ministru interesele unei nationalitati, for a observă, că elu reprezenta natiunea politica a Ungariei, care o compunu toate nationalitatile din patria.

Mai antău de toate negu, că nationalitatile ar fi straine, dupa cum s'a exprimat dlu ministru. Intelesulu expresiunei acesteia inca depinde dela aceea că, cum ia omulu cuventulu de „falca seu buza straina.“ Eu nationalitatile nu le deosebescu dupa buza ci dupa limba, dreptu aceea pretindu că acu nu essistu popore de buza straina, ci essistu nationalitati adeverate, ce compunu patri'a si assecurate prin lege. Aceste nationalitati au fostu aici atunci, candu s'a fundatu acesta patria. Inca Stulu Stefanu a disu: „regnum unius linguae fragile et imbecille est.“ Apoi se-mi permita dlu ministru de interne, că si Stulu Stefanu a fost ore-ce, a fostu macar atata barbatu de statu, precatu e actualulu ministru de interne alu Ungariei.

Eu dara protestu contra acestoru tractari. Acest'a, on. casa, e si in prejudetiulu patriotismului, si tocmă pentru aceea protestu ca veri-cine se fie in stare a atribui nationalitati sale patriotismu mai adeveratu si mai mare, decatu pre care lu-atribuescu eu nationalitati romane; si negu, că dlu ministru, seu ori-cine altulu in acest'a patria si-ar poté duce mai departe arborele genealogicu decatu pana unde si-lu poté duce si celu mai din urma opincariu romanu. Cu astfelu de motivatiuni dlu ministru va provocă numai scene, ca cele ce s'au intemplat deunadi; dreptu acea eu rogu pre dlu ministru, se se retiena de la provocari de astea.

Inca o vorba. Sum convinsu, că nu se afla in acesta casa, dar nicairi pre lume omu cu ratiune, carele se tiena legea electorale din Transilvania de justa si ecuitabile pentru majoritatea locuitoriloru tiei; apoi deca nu e justa si ecuitabile, co de alu mentrea se vede si de acolo, că de 1/4 de seculu nu a potu dobendi complacerea majoritatii, atunci se nu ne lasamu a fi sedusi de profeti falsi si informatori egoisti, ci se avem barbatia d'a fi drepti si ecuitabili.

Pana aci vin'a acelor legi cadea pre fost a dieta a Transilvaniei, de aci incolo noi luamu respun-dietatea de pre umerei Transilvaniei, si garia va fi responsabile, naintea lui Domnedieu si a lumii pentru nedreptatea ce va urmă intr'o parte a tiei.

Rogu pre onorabila casa, ca se primesca emendamentulu meu carele suna: „Se se sterga din sirulu 1. si 2. alu aliniatulu primu cuventele: „in aceste parti ale tiei, asupr'a carora se estinde vigorea articolulu de lege V din 1848;“ si in sirulu 7 alu aliniatulu 4, nainte de cuventulu „aptu“ se se puna cuventele urmatorie: „precum si in acele parti ale tiei, asupr'a caroru se estinde vigorea articolulu de lege II. din Transilvania.“ —

Cuventarea si propunerea

deputatulu nationale **Demetriu Bonctu**, in aceea si sedintia si cauza, la §. 5.

On. Casa! Ve marturisescu, cum că pre mine m'a suprisu forte multa acea neasteptata intemplantare de astadi, că de la 4 §-lu s'a desbatutu mai de diumtate si §-lu 5. Eu asi fi doritu, ca se nu obvina acest'a; căci astu-feliu asi fi aci in placut'a pusetiune d'a vorbi mai pucinu si n'asi avé se reflectu si

asupra celor ce ar fi trebuitu se urme, ér nu se premérgea vorbirii mele.

Nainte d'a intră in cestiune, trebue se facu unele reflesiuni la cele dise de onorabilu meu colegu G. Popu. Aci inse detorescu multumitu dlui deputatu C. Tisza, căci afla de bine a me aperi contra ataculu facutu mie prin dlu G. Popu — in acea privintia că adeca: in numele poporului, nu trebue a ceré, ci trebue a pretinde dreptulu. C. Tisza a desvelitu in de ajunsu diferintia ce essiste, facia cu legelatiunea, intre cersire si pretindere.

Dar dlu G. Popu a mai afirmatu si altele, la cari sum silitu se-i respundu eu. Elu adeca. mi impută că asi inclina pré tare spre acea bagatela, seu nemica, ce se numesce „sistema electoralu dupa fumuri“, si oresi-cum mi-insinuă, că eu m'am indestulatu cu acesta bagatela. On. casa! Eu tare asi fi doritu ca on. dnu deputatu — daca a reflectatu asupra acestei bagatele, pre carea am asternut'o in scrisu onoratei case, celu pucinu se-si fi luatu ostenele d'a ceti acelu votu separat, căci atunci s'ar fi potulu convinge, că eu nu me alipescu de acea sistema, ci că-su mai multu silitu se-lu sustienu, deora-ce acest'a fi o decisiune a sectiunii, cărei apartienu.

Eu nu manecu din acelu principiu, că in numele poporulu nu trebue a cere, ci a pretinde dreptulu. Ca deputatu, eu totu de a un'a mi-voiu redică vócea si voiu cere seu daca dlui G. Popu mai place, voiu pretinde — numai aceea, ce voiu afla că servescu binelui, folosului si avantajulu tuturoru poporaloru din acesta patria comuna, adeca preste totu, numai aceea ce credu că servescu spre consolidarea vietiei nostre de statu. (Aprobare.) Asecuru inse pre dlu dep. că daca m'ar conduce vr'o data alte puncte de vedere la stabilirea acestui principiu, nu voiu recurge nici atunci la dsa, ca se-mi fipsedia dreptiunea, de care se me tînu. —

M'asi abate pré tare de la obiectu, daca asi cercă se reflectu la toate câte s'au vorbitu mai vertosu asupra acestui §. Cu permissiunea onoratei case, inse mi-voiu face observatiunile cuveniteatunci, candu mi se va presentă ocaziune. Revinu deci la obiectu.

On. casa! In totu decursulu desbaterii asupra acestui proiectu de lege electorale, atatu in clubulu partiei, catu si in sectiuni si in centru, unde aviu onóre a participă, eu privire la §-lu 5 mi s'a datu ocaziune se me convingu, că — cu natur'a censului electorale din Transilvania si consecintmente cu deosebirea dintre relatiunile contributiunali de mai nainte, din 48, si cele de astadi, forte pucinu s'au ocupatu membrii acestei On. Case; de aci forte pucini cunoscemu relatiunile censului electorale ardeleanu. Eu nici că me miru de acest'a, căci n'am avutu ocaziune de a ne familiarisă cu acele relatiuni; dar me miru de aceea, că dlu min. de interne se portă cu atata usiurintia facia de acesta cestiune, in catu nu afla de lipsa a ne face cunoscute acele relatiuni si a ne imparte-i datele relative la acesta cestiune. Me minunedi de acesta usiurintia mai cu sēma de atunci, de candu On. meu amicu, P. Nemesiu, a presentatu in acesta cestiune unu proiectu de resolutiune; căci, on. casa, chiar presupun-ndu, că asiă ceva ar fi inconjuratu atentiunea dlui ministru, proiectulu de resolutiune alu dlui Nemesiu inse lu-face atentu, si totusi dlu min. si-negleso detorint'a. Ce conclusiune se poté trage de aci? — Eu, candu comunică cu membrii on. case acele date, nu voi a li ascrie absolut'a autenticitate; aci inse trebue se constatu, că acelea sunt demne de crediementu, căci sum convinsu, că — daca dlu min. ni ar fi potutu servi cu informatiuni contrarie si banuitorie de acele date, de buna sēma n'ar fi intrelasatu se ni le comunice si se-si asecure si mai multu victori'a prin acelea.

Ve marturisescu, că eu inca n'am cunoscutu acele date despre relatiunile Transilvaniei; — dorindu eu in sa ca se vedu odata poporulu transilvaneanu unitu cu patri'a mama, si tîenendu eu că legea uniunii este una litera mórta, — pre catu tempu toate poporale ardealulu nu vor fi unite cu patri'a mama nu numai fisicamente, ci si spiritualmente: condusu apoi de acestu instinctu, de acesta consciintia si dorintia, mi-am datu tota nisuint'a se studiedi acele relatiuni, ca se potu judecă dreptu; căci ori-ce pusetiune se ocupămu, daca nu voimu a ne abate dela princi-

piele legii din 48, numai asiă potemu fi drepti, deca considerandu imprejurările de atunci, celu pucinu nu vom creia unu censu mai impovoratoriu, de catu celu creatu de legea din 1848. Cea ce inse mai multu me indemnă se studiedi acesta cestiune, — fu acelu momentu ivitu in comisiunea centrale, carele formédia obiectulu votulu meu separat, adeca propunerea facuta si primita, pentru delaturarea sistemii electorali ardelene basate pre fumuri.

Aci, On. casa, trebue se facu unele observatiuni asupra aloru doue incidente caracteristice. Primulu este, că eu — desi am urmaritu cu mare bagare-de-sēma toate desbaterile si decisiunile din sectiuni, ba inca pentru a nu cadé in retaciri, am adresatu intrebări de a dreptulu mai multoru colegi de ai mei, totusi n'am cetitu nicaiurea si n'am potutu se audu de la nimenea, că vr'o sectiune ar fi eliminatu acea dispusetiune a legii din 48; dar chiar si ministrulu de interne, in proiectulu seu originalu, lasă neatinsa acea dispusetiune a legii transilvane din cestiune, ér dupa elu toate sectiunele n'o alterara nici catu e negru sub unphia. Cu toate aces-tea, ce se templă in comisiunea centrale? — Acea, că unu membru din acesta comisiune afla de bine se propuna eschiderea din lege a numitei dispusetiuni, si acest'a n'o fece la §-lu 5, căru apartiene, ci incidentalmente la unu locu strainu cestiunii. Comisiunea centrale se lasă dusa pe ghiatia de convictiunea partecularia a acestui deputatu, si admise — in contra decisiunii celorlalte sectiuni, stergerea din lege a acestei dispusetiuni!

Multu m'am ganditu si fragmentatu, ca se afiu: cum se poté impacă acest'a cu sistem'a de sectiuni, care se basedia pre regulamentul casei, in a cărui virtute apoi ne creamu legile. Vi marturisescu inse că n'am potutu se me luminediu. Dar faptulu, că s'a intemplat acest'a in comisiunea centrale, eu trebue se-lu ascriu — seu preocupatiunii si lipsei de precugetare, cu cari ne portămu facia de legea electorale transilvanéna, seu acelei imprejurări, dupa care multor'a tare li place, că in Tnia propriamante si astadi alevu nobili si nu e representatu poporulu, ci castele.

A dón'a observare, on. casa, esto aceea, că si d. min. de interne primi acesta propunere si se invol la eschiderea acestei dispusetiuni din legea electorale ardeléna. Apoi se me ierte dlu ministru deca i spunu, că dsa ocupa o pusetiune forte deosebita si curioasa cu privire la legea din cestiune. Dsa apesa cu tota puterea cuventulu, că peste totu nu voiesce a se abate dela legea din 48, de ora-ce nu se aduce lege noua, ci e vorba numai se se stabilésca o circumferintia mai chiara si mai acurata a legii din 48; de aci apoi ni spune că e gat'a cu tota resolutiunea a respinge ori ce propunere, ce ar intentionă largirea seu angustirea dreptulu de alegere, ca pe un'a ce lovesce in legea din 48. Si totusi, dlu ministru prinesce cu cea mai mare grabire ori ce propunere, ce intentionédia restictiunea dreptulu de alegere, desi sustiene insusi că atare propunere lovesce in legea din 48, ce vre a o aperi mortisiu; o prinesce in-e luandu si refugiu la ofisticele argumente scose din consideratiuni politice si interese de statu. Asiă s'a templau si cu dreptulu de alegere dupa case. In proiectulu originalu dreptulu de alegere dupa case eră conditionatu de contributiunea de dupa case; sectiunile inse aflara de bine se conditionedic dreptulu de alegere prin trei despartimente de casa, ér min, ca fulgerulu primi atău ast'a, catu si censulu de 8 fl. 40 cr. Acestea toate lovescu in legile din 48, dar min. le prinesce, căci restringu dreptulu de alegere. Apoi inca dlui min. nici că i a fost legate pré tare manile in cestiunea acestei legii electorali, chiar manecandu din alu seu punctu de vedere, voindu adeca a conservă principiile legii din 48. Dlu min. a avutu forte mare libertate in cestiunea legii electorali ardelene de aceea, căci — dupa cum scimu cu totii — in art. 1. alu acesti legi se dico espresu, că ea s'a adusum numai pentru unu singuru casu, adeca pentru diet'a din 48. Dar afara de aces-tea, dlu min. ar trebui se scie si aceea că in art. 14 din 1868, carele vorbesce despre uniune, se cuprinde si acea dispusetiune, că art. 2 din legea de la Clusiu are valóre pana la o noue dispusetiune a legelatiunii; prin ur-

mare, legea din 68 a reservatu dreptulu de legiferare ulterioare preste totu, inclusive deci si legiferarea definitiva a unei legi electorali pentru Ardealu. Chiar acesta dispusetiune singura inca dede dlui min. mana libera, se nu se tiena asiă stricte de principiile legii electorali transilvanice din 48, dupa cum vre se se tiena de cele ale Ungariei.

Voiu merge inse mai departe si voiu aretă, că ce consecintia are acest'a. In diet'a comuna din 1868, siod. din 1. dec. candu s'a desbatutu art. 14 din 1868, se primi urmatorulu proiectu de resolutiune: „Se se decida, că ministerulu se avisédia, ca la cea mai de aprópe sessiune se presente unu proiectu de lege, carele — indreptandu defep-tele legii electorali essistinti, se fie corespundictoriu pentru intréga tier'a.“ Aci ve rogu de iertare, acest'a e o decisiune dietale. Cine dubtédia asupra ei, postésca de deschida protocoalele dietali din 1868, si acolo va dá de ea. Daca dara dieta din 1868 decise, că in sessiunea cea mai de aprópe va aduce o lege electorale — nu pentru Ungaria, ci numai pentru Tnia, si daca acest'a nu se impleni in cea mai de aprópe sessiune: apoi aci, candu voimu a luă dispusetiuni pentru o lege electorale, se tîenemu ore motisiu la relatiunile legate de 48 si se ignorămu din adinsu decisiunea Dietei? —

On. Casa! Dispunendu §-lu din cestiune eschisivmente asupra relatiuniloru ardelene, iertati-mi se vi impartesiescu in acesta cestiune si cu unele lucruri, desi nu pré placute, dar pe cari noi nu potemu nici de catu se le incunjurămu; căci in urma noi nu potemu ignorá relatiunile essistinti in Tnia, de ora-ce — voindu a face acest'a, faptele ne vor lovi oblu in facia cu contrariulu. La desbateria generale se vorbi forte multa de cestiunea nationalitatiloru. Ve marturisescu că audii multe aserări, asupra caror'a asi fi voitu a face unele observatiuni de importantia; n'am vorbitu inse, căci nu voi a prelungi desbateria generale, devenita si asiă cu totulu stérpa, lei căci nu află cu cale se ostenescu si eu mai de parte atentiunea onoratei case. Aci inse aflandu-ne chiar la acelasi momentu, voi se atingu si indegetu numai o imprejurare referitória la cele ce se disera acolo. Cestiunea nationalitatiloru se clasă din o parte de o mare cestiune politica, carea stă in strinsa legatura cu eventualitati externe, de preste otarele tiei. Eu — nu am privitu acesta cestiune nici candu de un'a, care ar stă in legatura strinsa cu referintiele externe, ci o tînu de o intrebare curatu interna, si de aceea am considerat'o de o afacere menita d'a regulá referintiele nostre sociali si la tota in templarea de o intrebare cu forte mare inriurire asupra desvoltării vietiei nostre de statu; adeca pre scurtu disu: eu am considerat'o de o intrebare de „modus vivendi.“ De aci ni-este peste potentia se nu contradicu ori cărei ideie, vina ea de ori si unde, carea aduce acesta afacere in legatura strinsa cu eventualitatile si referintiele externe.

Ca se nu me intielega nemenea reu, ve spunu, că — daca ar fi se se atare interesele patriei prin complicarea acestei cestiuni cu referintiele externe, noi — fora deosebire de nationalitate, trebue se ne punemu pe petioru d'a aperi patri'a cu poteri unite, cu insulfetire si perseverantia. Acest'a e detorint'a fie-cărui cetatianu, apartiena elu ori cărei nationalitati, fiindu odata cestiunea nationalitatiloru un'a din cele mai pure interne. Din acestu punctu de vedere, daca ar fi chiar necesariu se incepiamu acesta cestiune cu raporturile nostre externe, nici atunci n'am poté-o. Eu inse din punctu de vedere nationale punu pondu pre afacerile externe din acelu motivu, căci tînu că bunastarea statulu se asecura prin deslegarea catu mai curenda a acestei cestiuni. Atat'a voi a atinge preste totu; la celelalte vorbe din desbateria generale nu mai voi se reflectu nemica, ci acumă voi se dedica câte-va cuvinte relatiuniloru speciali ale Tniei, nepotendu incungiurá din capulu loculu constatarea faptulu, că in Ardealu Romanii constituiescu majoritatea facia cu cei alalti cetatieni.

Aci On. casa! Voiu se vorbescu acumă pucine despre interesele si relatiunile pure ale natiunei romane. Eu nu sum unu politicu asiă de mare, in catu se potu trage cu usiurintia consecintia din constelatiunea politica a Europei si se potu stabili teoreme asiă de secure, in catu se potu afirmă că sengurui

numai cutari si outari sunt momentele, car-ar aperi securitatea statului in ori ce imprejurari. Cu toate acestea, in aceasta cestiune am si eu parerea mea, scos din mintea sanetosa, macar ca — mai pucinu basata pre inalt'a sciintia diplomateca. Cu permisiunea onoratai Case voiu se-mi explicu acest'a parere.

Eu nu credu, ca ar mai fi in Europa inca alte doue natiuni, dupa cum este cea romana si magiara, asi'a de multu avisate un'a la alt'a in urm'a comuniunii de interese si din punctulu de vedere alu essistintiei; caci eu sum de credint'a, ca incetandu a fi Ungaria unu statu magiaru, incet'a si Romania a essiste ca statu nedependinte, er din contra — incetandu natiunea romana a essiste ca natiune politica nedependinte, adeca fiindu inghitita Romania prin vr'unu elementu strainu, Ungaria ar fi espusa unui anumitu periclu forte seriosu. Acestea mi le indica mie pusetiunea geografica a ambeloru state atinse; caci dintre elemintele straine, ce imprejura aceste state, nice unulu nu ni e ruditu, in catu se ne potemu sprigini pe ajutorulu lui, si apoi inca si de aceea caci inimi-cii posibili, de cari avemu de a ne teme, sunt comuni noue amendurora, ei fiindu adeca: germanismulu si panslavismulu. Daca este logica si basata acest'a consecintia, atunci ve marturisescu ca eu nu potu pricepe si afla caus'a, pentru ce se fie intre aceste doue natiuni, intre Romani si Magiari, atatea frecari si atat'a lips'a de amore si incredere imprumutata! Eu nu potu afla caus'a acestoru rele in referintiele esterne, nici nu aflu ca dora temerea de Dacoromania, — si de altu-mentrea cu totulu nefundata, — ar fi caus'a, ca noi nu potemu tra'i imprenna fratiesce. De aceea dara eu cercu caus'a acestui reu in afacerile interne.

Dar nici aci nu aflu de vinovati pe Romani, ce a sustiené me indreptatesce si dlu deputatu I. Horvath, carele — respundendu dlui G. Popu, ni spuse, ca guvernulu din Clusiu, cu consiliarii sei de romanu, cum a protestatu contra legelatiunii din 1862, si de aci apoi trase consecint'a, ca catu de constitutionali erau acei consiliari romani! Din disele onorab. meu colega resulta, ca din partea romanilor nu se casiu'n alterarea interese-loru statului, si de aci apoi ca romanii nu su caus'a ne'ntielegerii. In urma inse roulu totu trebue se aiba radecina undeva. Da, causele acestei ne'ntielegeri sunt in viet'a nostra interna de stat, si specialmente ve spunu, ca'n Ardealu sunt unii domni, carora eu credu, ca nu le jace intru interesu se traiasca elementulu romanu si magiaru in vr'o mare contielegere si buna amicitia, caci prin acest'a ei se temu ca va se li se angustatesca rol'a lor politica. — Si eu credu, — ca acei'a n'ar poté se continue, casi pana acu, aceea's influintia asupra politicei de stat; dar eu cugetu, on. casa, ca acest'a n'ar fi spre daun'a tieriei, ci inca spre folosulu acestei-a; caci prin acest'a ar castigá statulu celu pucinu de diece ori inca atat'a potere. De acea influintia deci dara nu trebue se ne lipimu mortisiu. Dar trebue, on. casa, se fie undeva o mana nevediu'ta, carea prin o potere ascunsa lucra ca nationalitatele ce locuiescu Ungaria se nu traiasca in contielegere si pace, ci cate sunt — in atatea parti se traga. Popriamente, tendint'a acelei mane nevedinte, jace ascunsa intru aceea, ca elemintele din acest'a tiera se nu comunice la olalta; caci prin acest'a s'ar frange poterea acelei mane nevedinte. Acestu faptu nu se poté negá, nici trage la indoiela, caci ni-lu documenta istori'a, si scimu cu totii, ca e unu ce traditionale, de candu traiescu omeni, catu de mare e influint'a acestei mane nevedinte si cum ea si-puse in lucrare totu de a un'a poterea sa. Este inse unu lucru forte tristu, ca nu ne potemu uni se nimicimu viet'a acestei mane si se-i frangemu poterea. E tristu ca noi vedemu acest'a, si dvost'ra nu voiti a recunósce ca e asi'a, desi sum convinsu, ca sentiti cumca trebue se fie ceva cauza de desbinare si ca ar trebui se ne intielegemu. Dar cum se ne si potemu intielege si uni, candu pana astadi inca ni se presenta totu de aceea aparintie, cari facu neposibile ajunge-ra celor mai momentose si mai vitali scopuri ale statului? Au n'avuramu unu atare esemplu numai in dilele trecute? — Tabl'a magnatiloru fece atari declaratiuni, cari d'a dreptulu provocara nationalitatele, si prin

sari expresamente se negá essistint'a nationalitatiloru. Eu credu ca atari afronturi nu servescu spre consolidarea statului. Dar le lasu, caci nu se pronuntiara aci si noi nu suntemu in Casa magnatiloru. Voiu inse se me provocu la unu esemplu mai recente, la vorbirea ministrului de interne adeca. E dreptu ca me prevenira duoi colegi in acest'a privint'a, dar se nu cugetati ca asi mai vorbi si eu repetindu acelea, daca numai ar fi respunsu dlu min. barem unuia din acei-a; dlu min. inse nu respunde, de aceea nu-lu potu cruti'a nici eu. Dlu ministru in vorbirea sa prima dela desbaterea generale asupra legii electorali, intre altele dise si acestea: „Nime nu poté se dica despre noi, ca dora n'am fi destulu de just'i si preventori facia de nationalitatele straine din patri'a nostra.“ — Eu cugetu, onorab. casa, ca — daca suntemu noi cu totii membrii ai natiunei politice magiare, un'a si nedespartita: atunci in acest'a natiune politica un'a si nedespartita — nu potu se fie nationalitatele straine; caci eu nu cunosc si nici n'asi poté suferi vr'unu corpu strainu intr'unu corpu de stat, unulu si nedespartitu. (Aprobare.)

On. casa! Eu celu pucinu credu, ca dlu ministru nu ni-a dis'o acest'a cu intentiune, dar asupra mea nici ca fece vr'o impresiune, caci de mi-ar dice si de o sut'a de ori „strai-nule“, eu nu me voiu poté considerá de strai-nu in acest'a tiera. (Placere si aprobári viue.) Asupra mea n'avu ceva iniriure acest'a, dar o tienu de o spresiune forte nepolitica; caci servescu de materiale forte potrivitu acelor capacitatiuni, ce le numimu agitatuini. — Din acestu punctu de vedere, eu asi dori in interesulu comunu, ca — desi se scrie cate data acestu cuventu prin diuaria si se pronuncie de pre bancele deputatiloru — celu pucinu se nu fimu intempinati si de pre fotó-iele ministeriali cu atari spresiuni. (Aprobare in stang'a.)

Mai de parte dlu min. dise: „Acést'a o demustra legea de natiolitate, ce am creat'o noi, si ni o aréta aplicarea practica a acesteia, decandu essiste ea.“

Ce se tiene de crearea legii de nati-nalitate, eu recunosc ca este unu progresu si recunosc si aceea ca prin acest'a legiferare, natiunea magiara dede o proba de leialitate, si desi asi avé unele observári exceptionatorie relativmente la acea lege, totusi eu punu mare pondu pe ea si aflu multa liniscire in ea. Ce se tiene inse de aplicarea acestei legi, permitá-mi dlu ministru se-i spunu, ca eu nu potu numi acea aplicare nici justa, nici pre-venitoria, de ora-ce fantan'a a totu reulu este chiar ne-esecutarea acelei legi dupa intenti-nea legelatorelui, ba chiar neaplicarea ei peste totu. In mai multe tiere si si la noi e esemplu, ca reulu de multe ori nu se nasce din lips'a de legi, ci din ne-esecutarea cuviin-tiosa a acestora. De aci avu forte mare dreptu C. Tisza, candu — intre aplausele Dvostre — accentuá nu odata, ca nu poté fi intrebarea: ore buna-e o lege adusa, seu nu, — ci intrebarea cardinale e, ca — daca existe o lege, esecutu-se aceea acuratu seu nu? de ora ce acest'a o cere onórea natiunii si o protinde demnitatea legelatiunii. Eu detorescu multu dlui C. Tiszu, mi-pare inse forte reu, ca acelesi cuventu ne strabátura si la anim'a dlui ministru de in-terne; caci chiar in resortulu seu sunt o mul-time de intrebári, unde legea essistinte nu se aplica. V'asi serví cu esemple, inse nu voiu sa ostenescu si scotu din pacientia on. Casa; dar asecuru pre dlu min. de interne, ca — recunoscendu eu loialitate natiunii magiare in legiferarea cestiunii nationalitatiloru, daca dlu min. ar fi urmatu totu acea loialitate si in esecutarea acelei legi, atunci fie convinsu, ca ar fi fost scutitu si elu, catu si acest'a Casa de multe eseporatiuni amare. (Apro-bare din stang'a.) Trebue se mai vorbescu pu-cinu despre reu'a aplicare a acestei legi, ca se potu aretá unde jace reulu si caus'a, pen-tru care noi nu ne potemu uni. Caus'a e as-cunsa in aceea desvoltare nenaturale a lu-cruriloru, in urm'a carei-a legelatiunea e con-dusa de acea direptiune si din acelu punctu de vedere, ce cere ca legea de natiunalitate se se abróge simplumente, candu adeca se pre-tinde ca se se votodie unu articlu, care se su-ne astu-feliu: „Articlu de lege: Acest'a lege se abróga.“

Cumca acest'a desvoltare nu e naturale si cumca ea va produce chiar contrariulu de catu la cea ce se intentionédia, e forte usioru de preceputu.

Acu daca consideramu noi cestiunea legii electorali ardeleni, trebue se marturi-simu, ca acest'a nu e cestiune de nationali-tate. Nici noi, nici dvost'ra n'o clasati de o atare; caci atunci am vorbi despre limba. Deci noi facemu aci politica natiunale; caci de ce e vorb'a aci? In Tria essiste o majoritate, cala 1 1/2 milionu de cetatieni romani, cari totu de o data sunt 1 1/2 milionu de cetatieni ai natiu-nii politice ungurene. Eu credu ca astea nu se potu trage la indoiela. Dvost'ra inse nu voiti se impartesiti gustarea drepturiloru anu-mitei parti de cetatieni, de o potri va casi altei ore care parti. Acest'a ore nu e politica na-tionale? Eu trebue se supunu acest'a, caci altu-cum n'ati intruduce unu censu de 8 fl. 40, cr. despre care insi-ve sciti, ca in fakta e de 14 fl. si cati-va cruceri. Apoi cum se se pota castigá acesti unu milionu si diumetate de cetatieni pentru ide'a de stat? Cum se-i potemu astu-feliu atrage fratiesce in acest'a patria? Er eu punu mare pondu pe acestea, caci binevoiti numai a considerá ce insemne-tate are aceea, ca deputatii romani petrecu aci cate trei ani. Acest'a jace in interesulu dvostre, caci aceia castiga aci — la tota in-templarea, cu totulu alta orientare despre relatiunile vietiei de stat, de catu cum au acasa. De aci dara, cei ce conduc potestatea de stat, urma o politica forte gresita, candu aducu dispusetiuni, in urm'a caror'a represen-tantii acelei majoritati se remana acolo acasa!

Multime de referentie necunoscute ne vinu nainte, si de mare pecatu se impartasiesce majoritatea, caci necunoscendu-le, cati-va domni ce vreu a le deslegá, chiar in direptiuni contrarie le resolu, fa-cendu din ele cestiuni de partite si de cabi-netu. Acu permiteti-mi se vi spunu, ca cei 1 1/2 milionu de cetatieni nu potu se aiba in-credere in poterea de stat, daca se intrebun-tiédia aceea chiar pentru de a-i despoia de dreptulu de alegere. Nu mai criticu acest'a politica, o va judecá inse viitorulu.

Se poté, on. casa, ca pucini imparte-siescu cu mene atari ingrigiri, si poté ca chiar ministrulu de interne pune pucinu temeiu pe ele, — eu inse ve spunu francamente ca tienu de unu lucru forte reu, ca Romanii din Ar-dealu tacu asi'a aduncitu, ca nu se demitu in nicio actiune, cu unu cuventu, ca se pota forte nediferinti facia de afacerile statului! Se poté ca unor'a chiar ast'a li place pentru ca asi'a se aiba si pre viitoru cate unu cercu de alegere securu, unde alegerea e forte usiora. Pre mine inse me neliniscescu acest'a forte, nu pentru ca dora m'asi teme ca Romanii se vor resculá la prim'a ocaziune contra statului, de ora ce ii tienu cu multu mai maturi, decatu se presupunu despre ei asi'a ceva, ci — pentru ca sentiendu-se poporulu ne'ndestu-litu si apesatu, nu poti se-lu insufletiesci pen-tru causele comune si de aci apoi se poté ca neamicii patriei se exploatedie acest'a im-prejurare. (Aprobare in stang'a.)

Din acestu punctu de vedere, on. casa, eu ve rogu si ve recomand forte tare, ca se delaturati acea politica amortita si strica-tiosa, si se nu mai credeti, ca Romanii ardeleni ar fi ne-amici statului Ungaria.

Este forte caracteristicu pentru viet'a nostra de stat, ca din ce eleminte diferite se constitue ea. Se consideramu numai, on. casa, ca unu on. colegu alu nostru pretinse — sufragiulu universale pentru una parte a tieriei, anume pentru aceea unde locuiescu secuii, er altu dnu deputatu, ca se se sus-tienia privilegiulu nemesiloru, deora-ce in cate-va sate din tienutulu seu sunt numai nobili, apoi acesti-a s'ar mania forte, daca legelativ'a ii-ar despoia de drepturile vechi.

Ce ceremu inse noi? — Noi pretendemu se fimu numai egali indreptati cu cele lalte parti ale statului si catu ce nu se va face de-osebire intre noi si intre acelea, noi vom fi indestuliti!

On. Cas'a! La acestea nici ca mai poti se dici altu-ceva, decatu: „Videant Consules!“ Er eu in urm'a acestor'a revinu la votulu meu separat. (Scotutu. Stingári: „Au tre-outu dejá 2 ore!“)

Presedintele: Rogu pre dlu deputatu se binovoiesca a fini in pucine cuvinte. (S'au-dimu!)

D. Bonciu. On. Casa! Ve rogu de aten-tiune numai inca cate-va clipite, caci nu mi-ar placé se amenu continuarea discursului meu pentru siedint'a viitoria. (S'audimu!)

Facia cu imputatiunea ce mi-a facutu onor. meu colegu G. Popu, declaru ca eu mai aderu la propunerea mea — numai pentru acelu casu, daca intieptiunea onora-tei camere n'ar primi propunerea ce se fece seu se va face la acestu §, in urm'a careia cif'r'a de 8 fl. 40 cr., carea si asi'a cuprinde in sene mai multu, dar ni e rusine se spunemu, ca pretinde-mu asi'a multu — celu pucinu se nu fie o cifra falsa. Intemplandu-se inse acest'a macar si numai ca sa facu placere onorabilelui meu colegu G. Popu, voiu recede dela votulu meu separat, care pretinde a fi sustienutu drep-tulu de alegere dupa fumuri.

Mai trebue inoa se insemnu, ca in co-misiunea centrale facia de sistem'a de ale-gere dupa fumuri, se fece numai acea escep-tiune, ca si cum acestu dreptu de alegere s'ar fi datu preotiloru si invetiatoriloru. Eu credu, ca legelatiunea magiara nu va reconósce despre sene asi'a ceva, ca ea n'a investitu pre preoti si invetiatori cu dreptulu de alegere pentru aceea, ca cea-ce dá cu o mana se iée cu cealalta. A datu dreptulu de alegere preo-tiloru si invetiatoriloru, caci a voitu a onorá inteligint'a si caci vol se delature diferint'a essistinte in acest'a privint'a intre ambele parti ale statului. Prin calificatiunea preo-tiloru si a invetiatoriloru deci dara nu este nici de catu compensata curmarea dreptulu de alegere dupa fumuri, caci preotii si inve-tiatorii se representa pe sene, er nu comun'a. (Aprobare in stang'a.) —

Publicatiuni tacsabili.

Concursu.

Pentru ocuparea postulu de invetiato-riu la clas'a 1. din comun'a Vraniuti, proto-presbiteratulu Bisericei-albe, se escrie de nou prin acest'a concursu cu astfelu de terminu, incatu alegerea va fi in 15 septembrie a. c., calindariulu vechiu. —

Emolumentele sunt: 300 fl. v.a. in bani gat'a, 2 orgii de lemne pentru invetiatoriu 3 orgii pentru incaldirea scoléi, unu jugeru de pamentu aratoriu, gradina intravilana de legumi si cartiru liberu. —

Doritorii de a ocupa statiunea acest'a, au a-si tramite recursele lor, instruate in sensulu statului organicu bisericescu, adre-sandu-le comitetulu parochialu, catra pre-sedintele comitetulu parochialu in Vraniu-tiu. Mai departe competentii au a se infaciosá in comuna nainte de alegere in vre-o domi-neca seu serbatóre si cu acea ocaziune a cer-cetá sant'a biserica. —

Vraniuti, in 1 iulie 1874.

In contielegere cu Pré on. domnu protopre-sbiteru tractualu:

2—3

Comitetulu parochialu.

Concursu.

Pentru vacantea Statiune invetiato-résca dela scol'a gr. cat. romana din Co-mun'a Badacinu, Protopopiatulu Periceiu, Comitatulu Crasnei, se deschide prin acest'a concursu pana la 30 augustu st. n. a. c.

Cu acest'a statiune este impreunatu si oficiulu cantorale, a caroru emoluminte la olalte sunt urmatóriele:

Cartiru liberu, gradina de legumi, 2 jugere locu aratoriu, dela 150 fumuri cate 60 cr. bani si cate una diumetate miertia (oica) de malaiu, in urma competintiele stolari. —

Doritorii de a ocupa acest'a statiune, au a-si substerne recursele lor, prevediute cu documintele necesari, adresate Senatului Sco-lastecu, cakra Dlu Ioane Serbu, preotu gr. cat. in Siciu (Szécs). —

Mai de parte competentii au a se infa-ciasá in comuna mai nainte de alegere in vr'o domineca seu serbatóre si a cercetá s. baserica. —

Badacinu, la 9 iuliu 1874.

2—3 Senatulu scolastecu.

In contielegere cu M. O. D. Protopu tract.